

tæk

NR. 3 • OKTOBER 2019

STRAATAGETS KONTOR

ISSN 2246-3275

Læs bl.a. om:

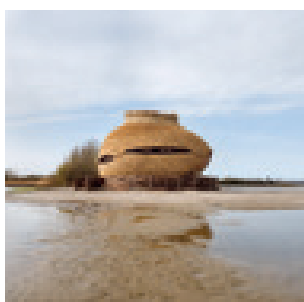
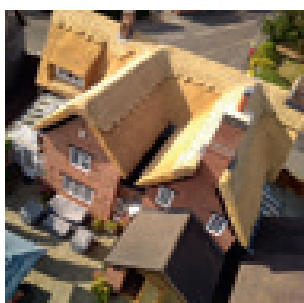
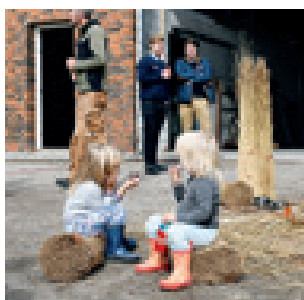
Forsiden: Forsidefoto er fra den landsby i Kina, hvorfra de fleste fotos fra den spændende tur stammer. Som det ses, tækkes der oven på eksisterende tag. Årsagen er, at det er vanskeligt at skaffe ålegræs til de kombinerede halm-, ler- og ålegræs-tage.

Foto: Jørgen Kaarup

Tema om Kina-tækning

Langs kysten ved Det gule Hav bruger vores kinesiske kolleger blandingstække, halm, ålegræs, tagsten og ler og laver et tag, der holder i 100 år – uden at være hverken syet eller bundet.

16

I hyggens Tegn

Årets bindedag trak omkring 50 tækkemænd til sig, og der var gang i håndværket med mansardtækning, kvistbuer, rørkast og meget andet.

24

Glimt fra England

Derfor er materialerne dårligere i dag en tidligere, skriver en af Englands mest erfarne tækkemænd.

26

Fantastisk bygning

En bygning til observation af fugle i et naturområde ved Rotterdam er blandt de smukkeste byggede og tækkede, der kan fremvises.

31

Advarsel mod fuskere

Foreningens Straatag har gang i undersøgelse af problemer med stråtag og advarer mod fuskere – foreningens formand har ordet.

STRAATAGETS KONTOR APS ejes af Tækkelaugget. Kontoret støttes økonomisk af Sepatec A/S og Tækkelaugget.

STRAATAGETS KONTOR er branchekontor for tækkemændene og sekretariat for den internationale sammenslutning af organiserede tækkemænd, ITS – International Thatching Society.

FORMÅLET med kontoret er at medvirke til at fordoble antallet af tækkede kvadratmeter i Danmark inden 2023. Det skal ske gennem fagligt udviklingsarbejde, kvalitetssikring, opbygning og formidling af viden, billigere brandforsikringer og markedsføring.

STRAATAGETS KONTOR udgiver bladet TÆK, som udsendes til samtlige tækkemænd i Danmark og Sverige samt til udvalgte målgrupper med interesse for og tilknytning til tækkebranchen.

TÆK udkommer 4 gange årligt ved begyndelsen af hvert kvartal.

Ansvarshavende redaktør og kontakt:

Jørgen Kaarup • joergen@kaarup.eu • T 2125 9188

Grafisk produktion: WERKS Grafiske Hus a/s. Oplag: 600 stk.

I BESTYRELSEN FOR STRAATAGETS KONTOR:

Tækkemand Finn Guld, Formand

Åshøjvej 8, 4600 Køge • T 4015 7156 • post@finnguld.dk

Tækkemand Henrik Henriksen

Ryttermarken 29, 5700 Svendborg

T 2127 9237 • hh@adslhome.dk

Arkitekt MAA Sven Jon Jonsen

Lindevangen 89B, 2830 Virum

T 2011 9711 • svenjonjensen@mail.tele.dk

Professor Anne Beim, Det Kgl. Danske Kunsthøgskole Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, anne.beim@kadk.dk

FNs verdensmål som katalysator for vækst i tækkebranchen

Siden 70'ernes langhårede hippier prædikede grøn omstilling, har der rådet ubekymret overforbrug med brug og smid-væk kultur. Men nu er det slut. Bekymringerne for klodens fremtid er i dag rykket ind i skolerne verden over og et oprør nedefra er i fuld gang. De unge råber så højt at vores regeringsledere er blevet nødsaget til at have klima som første prioritet på dagsordenen.

Klima er topaktuelt og hvis ikke vi gør noget drastisk nu og her risikerer vi at der ikke er en jord vores efterkommere kan arve.

I september holdt FN generalforsamling med klimaudfordringerne som det altoverskyggende emne. Præsidenter, ministre og ledere var samlet for at diskutere handlemuligheder. Vores statsminister Mette Frederiksen var inviteret, da vi i Danmark har en ledende rolle inden for den globale omstilling til bæredygtig energi.

I 2015 vedtog verdens regeringsledere på FN-topmødet i New York en ny kurs mod bæredygtig udvikling for verden i form af FNs 17 verdensmål. De 17 verdensmål skal sikre en bæredygtig udvikling og sætter fokus på både social, økonomisk og miljømæssig udvikling i hele verden.

Og hvad har alt det med mig at gøre? – jeg er bare tækkemand, kan man fristes til at spørge.

FNs verdensmål nr. 12 omhandler ansvarligt forbrug og produktion. Ifølge Det Internationale Energiagentur, så står byggeriet for 40% af den samlede CO² udledning, det er her vi som udøvende håndværkere rent faktisk kan gøre en forskel.

Træsektionen er godt på vej og det er på høje tide at vi følger i storebrors fodspor. Der bygges huse med træ overalt, selv i storbyerne har CLT konstruktioner fundet vej til højhusene. Verdenssamfundet har fået øjnene op for at træ er et særdeles klimavenligt byggemateriale. Årsagen er især træets evne til at optage og lagre CO² under væksten.

Samme evne gør sig dog også gældende for tækkerør og miscanthus, der faktisk tilmed har en lavere udledning ved nedbrydning.

KLIMAKRISEN KAN BYGGES VÆK

Vi har rent faktisk det mest bæredygtige materiale til tag og facade – det forpligter! Så ja, tækkemand (m/k) "Ansvarlig forbrug og produktion" har også noget med dig at gøre. Du skal med din faglighed og ekspertise være med til at nedsætte byggebranchens CO² udledning.

Vi skal selvfølgelig være med når der bygges bæredygtigt – også i byerne.

Folk vil gerne bygge bæredygtigt, men hvis vi i branchen ikke følger med, risikerer vi at blive fravalgt til fordel for andre materialer.

Vi skal som tækkemænd være tilstede i fællesskabet med de øvrige håndværkere for at bygnings samlede klimabelastning kan reduceres mest muligt.

Men det kræver at vi tør udfordre os selv og udvikle vores branche til den voksende efterspørgsel.

Det skylder vi de fremtidige generationer.

AF THOMAS GERNER,
FORMAND,
TÆKKELAUGET

12 ANSVARLIGT
FORBRUG
OG PRODUKTION

DET ULTIMATIVE ØKO-TAG

I en kystegn i Kina tækker man tage af halm, ler og ålegræs – de er ikke hverken syet, bundet eller skruet fast og holder op imod 100 år...

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

I Kina spiser man hunde og tækker tage uden at gøre dem fast. Begge dele lyder utroligt for en dansker, men det er ikke desto mindre rigtigt. Et stejlt tag, lavet af skiftevis halm og ålegræs, med tagsten nederst og ler i kanter og som rygning. Aldrig set eller hørt om før.

Så, for en gangs skyld skal denne historie fortælles kronologisk frem for journalistisk, fordi der er tilstrækkeligt meget spænding i fortællingen, som begyndte for efterhånden to et halvt år siden, da to arkitektstuderende lavede afgang og heri beskrev de kinesiske tage.

Det var Lise Hornehøj Garval og Nanna Hedensted Lundorf fra den københavnske arkitektskole, der på nettet havde fundet disse helt specielle tage: meget stejle, "langhårede" på grund af ålegræsset, med rygninger af ler og tagsten forneden i stedet for tag-skæg.

Lise og Nanna havde også fundet frem til en kinesisk arkitekt fra den egn, hvor tagene findes, og hun havde beskrevet denne særegne måde at lave naturlige, bæredygtige tage af naturens egne materialer. Og senere rejste rejseskribenten Rakel Haslund-Gjerild til kystegnen omkring Rongcheng for at tage fotos til Henning Johansen, tængemand på Læsø og til Straatagets Kontor.

Både Henning og undertegnede fandt disse tage uhyre interessante, fordi de er 100 procent økologiske, de er brandsikrede af ler og saltet i ålegræsset, de er ikke så tykke som Læsøs tangtage – og de holder ifølge kineserne i op imod 100 år.

Vi havde talt om i flere omgange, hvornår og om vi skulle tage til Kina, og da det i år stod klart, at det internationale møde skulle holdes i Japan, blev vi enige om at tage forbi Kina, når vi nu alligevel "var på de kanter". Og jo, det var bestemt en omvej, men såvel

økonomisk som tidsmæssigt var det en god idé at kombinere de to rejser.

Ove Glerup, der har været formand for Dansk Tækkemandslaug, og hans hustru, Nanny, havde også meldt sig under fanerne (læs Nanny Glerups beretning på de kommende sider), så vi var to forhenværende tækkemænd samt Læsøs tænge- og tækkemand og to fruer, der satte os i flyet med kurs mod Rongcheng den 8. maj i år.

Første nat i Kina blev tilbragt i Yantai, Kinas 49. største by og ifølge vores guide en "mellemstor provinsby" med "kun" 6 - 7 millioner indbyggere. Herfra gik turen videre med tog, og her kunne DSB lære noget om præcision, om hurtigtog og om bekvemmelighed.

På togturen blev det tydeligt, at man bor tæt i Kina. Der bygges nyt og højt næsten overalt. Ældre byer og beboelser rives ned og erstattes af højhuse. Vollsmose, Mjølner-

Både tagsten nederst og første "bind" af ålegræs lægges i vådt ler uden yderligere fastgørelse.

parken, Gjellerup og andre danske ghettoer blegner ved siden af disse gigantiske beton"byer".

Rongcheng, som er den største by i det område langs kysten mod Det gule Hav, hvor de blandingstækkede halm-ålegræs-lertage findes, er en meget lille provinsby med knap en million indbyggere. Altså lille efter kinesiske forhold. Det største aktiv ved byen er, at den ligger ved havet.

Dag 1 efter ankomst skulle vi ud at se på tage. Spændende at se dem i virkeligheden. Og det var ganske vist: I mange landsbyer lå der rigtig mange huse med ålegræs-halmtagene. Nogle med net over, andre i let forfald og atter andre temmelig nye. De fleste relativt små huse, men ind imellem også større. Der er altså gang i at tække nye tage. Det havde vi alle været meget spændte på under forberedelserne til turen: Ville det mon lykkes at komme ud på et tag under udfø-

relse, at se, hvordan kineserne i praksis laver disse tage, som så vidt vides er lige så globalt set enestående som Læsøs tangtage.

Vores rejsebureau havde fået et kinesisk visitkort fra en tækkemand på egnen, som "vores udsendte" Rakel havde fået. Det lykkedes hende aldrig at komme i kontakt med manden. Ville det mon lykkes for os via det samarbejdende kinesiske rejsebureau..?

Jo, det lykkedes. **Dag 2** skulle vi ud at tække. Vi skulle på taget. Vi skulle mærke ålegræs og strå. Snakke så godt vi kunne med kolleger, med vores guides mellemkomst.

Men ak: Der blev ringet. "Det regner, ingen tækning i dag". Vi så på hinanden og på vejret. "Regner". Det drypper. Det er lige før der kun er lidt dug i luften. Mon de i virkeligheden ikke orker at vise os tækningen. Eller, endnu værre, mon de tækkemænd overhovedet findes...?

Dag 3: JO, det er ganske vist. Vi er nu ude hos tækkemænd, der er i fuld gang med at tænge/tække. Henning styrter rundt på stillads, på tag og på jorden for at følge med hver eneste arbejdsgang, Ove står på sin rolige, stoute måde og studerer hele processen på afstand. Og jeg har travlt med at betjene både video, Nikon kamera og iPhone kamera, for motiverne er fantastiske, og den her tækkemetode helt utrolig.

De tager forsigtigt halm og ålegræs af det gamle tag. Vi tænker: Vil de tække oven på? Vil de genbruge det gamle materiale? Er det noget fusk, vi er ude at se på?

Men nej, de skal genbruge materialerne. Fordi der er knaphed på først og fremmest ålegræs (læs artiklen om udnyttelsen af kystfarvandet til mad og forstå hvorfor).

Da de går i gang for nede begynder det at dæmre: en af hemmelighederne er ler. Flyden- de ler, som mørtel, udlægges i bunden af taget,

Denne ældre mand (t.v.) forsøgte at lære Læsøs tængemand, Henning Johansen at rede ålegræs, for det er sirligt rettet til, så stråene har samme retning, inden det lægges på taget. >

og heri lægges en række teglsten. Mere ler på, ålegræs, som er redt så fint af hjælperne på jorden, lægges i ler. Og herefter er det blandingstække, hvert andet "bind" er ålegræs, hvert andet halm. For oven ler igen, som fungerer både som rygning og som samtidig vasker ud de første år og er med til at holde taget fast.

Der pudses også indvendigt med ler, så leret brandsikrer, er med til øge holdbarheden og holder taget fast til tagkonstruktionen. Vi er i en kystegn, så der stormer mindst lige så meget her som i Danmark. Alligevel er der åbenbart ikke behov for hverken at sy, binde eller på anden måde fastgøre taget.

Og det er vel den historie. Næsten da. Den suppleres med Nanny Glerups beretning, med historien om hvordan havet udnyttes til føde, hver eneste kvadratmeter flere kilometer ud fra kysten – og især med fotos fra disse fantastiske 5 døgn i Kina.

Det er mit håb, at nogle i tækkebranchen vil gribe denne mulighed for et udviklingsprojekt, for i disse tider, hvor der efterspørges bæredygtige løsninger i byggeriet, naturmaterialer, der kan ende deres dage i et naturligt kredsløb uden at skabe hverken klima-, affalds- eller andre miljøproblemer – da er dette tag en unik mulighed for et holdbart, brandsikkert og økologisk tag.

Det skal produktudvikles til moderne byggeri. Det skal i praksis afklares, om det kan laves så tyndt, som de fleste arkitekter ønsker. Det skal brandtestes og isoleringsevne dokumenteres. Det burde ligge lige til højrebenet, og Straatagets Kontor står gerne bi med fotos, dokumentation fra Kina og skrivning af ansøgning om støtte.

FAKTABOKS

- Ålegræs i Kina koster 7 kr./kilo
- Der bruges kun ca. 10 % af den mængde ålegræs, der bruges til Læsø tangtage
- De fleste af husene er fredede, og staten betaler for nye tage, som skal være af den beskrevne type.
- Lerrygningen fornyes i begyndelsen hvert tredje år, og det meste ler vaskes ud i taget. Efter 9 år er rygningen bestandig, og selve taget holder ifølge kineserne i mindst 100 år.
- Prisen er næsten som i Danmark: 580 kr. pr. kvadratmeter.
- 4 personer udfører 6 kvadratmeter tag pr. dag, så timelønnen er lavere end herhjemme.

Mange huse i de landsbyer, der før havde ålegræs- og halmtage overalt, har i dag fået anden tagbeklædning.

2500 STK.

• KLIT • **TÆKKESKRUER**

TLF. 21 66 78 49

WWW.KLIT.DK

LÆNGDE 350 MM

LÆNGDE 410 MM

LÆNGDE 475 MM

KUNDERNE VIL

HAVE TÆKKEMÆND

MED BYG GARANTI

I 2011 viste en undersøgelse foretaget af YouGov Zaper, at 76 % af dine potentielle kunder foretrækker håndværkere med Byg Garanti. Er du medlem af Dansk Byggeri og Tækkelaug er dit arbejde dækket af Byg Garanti. Det betyder, at du kan bruge Byg Garanti logo og kampagnemateriale i markedsføringen af din egen virksomhed. Er du ikke medlem, så skynd dig at blive det – det betaler sig! Læs mere om fordelene ved at kunne tilbyde Byg Garanti på byggaranti.dk

SÆLGES

- Kvalitets tækkerør fra Ukraine og Kina

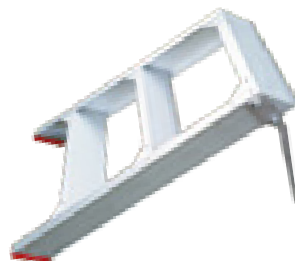
- Egen import af tækkerør
- Bedste kvalitet af rør
- Stor faglig viden
- Salg af perlestaf og mini rustik til beklædning af buede kviste samt gips buer

*Tækkefirmaet
Karsten V. Hansen*

www.straataekning.dk • Tlf. 40 45 22 35

PROFF LETVÆGTS TÆKKESTOLE I ALUMINIUM OG RUSTFRI KROGE

Tækkestole leveres med lovpligtig dansk brugsvejledning.

Skridsikker belægning på øverste trin.

3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12 trin
Med lige kroge
Kroge i 34, 32, 30, 28, 26, 24 cm.

www.Patiscope.com – sales@patiscope.com

AvanTek

Århusvej 12, 8670 Låsby

Gode priser på brugte maskiner sortiment,
du/l kan spare op til 30 %,
så kom forbi til en god handel!

Kampagnepriser på R35 og e-serien netop nu!

MINILÆSSERE TIL FAVORABLE PRISER!

- **AVANT R35**
KAMPAGNEPRIS: 215.000,-
- **AVANT e5**
KAMPAGNEPRIS: 198.000,-
- **AVANT e6**
KAMPAGNEPRIS: 278.000,-

Kampagnepriserne er gældende
til og med januar, 2019

Ring for at få en demonstration
Vi demonstrere gerne redskaber og maskiner i dit miljø!

Sjælland: 5965 6037 - Industrivej 17, 4534 Hørve

Jylland: 8695 7522 - Århusvej 12, 8670 Låsby

Se alt udstyr på hjemmesiden:

www.avant.dk

KOM FORBI

3500 m² showroom

Århusvej 12, 8670 Låsby

- eller ring og book en aftale

Man-fredag 8.00-16.00

Vi har alt på lager og kan levere nu - både maskiner, redskaber og reservedele!

Tækkefaget er også for rigtige damer ...

Nanny er gift med fhv. formand for Dansk Tækkemandslaug, Ove Glerup, og hun fortæller her om turen til Kina for at se på tage af halm, ler og ålegræs

TEKST: NANNY GLERUP MED TEKNISK ASSISTANCE FRA HENNING JOHANSEN
FOTOS: JØRGEN KAARUP

I året 1995 var Ove Glerup og Jens Kjeldsen i Japan for at se på miscanthus til tækkeformål. Lige siden har han lovet mig, hans kone, at vi skulle til Japan.

Turen til Japan blev annonceret, og selv om Ove ikke længere tækker, men i mellemtiden er blevet Tøffelheldt, meldte vi os til turen. Vi blev ikke skuffede, det var en dejlig tur især for Ove, som mødte gamle bekendte og fik genoplevet faget.

Tækkehåndværket er et dejligt fag for rigtige mænd og efterhånden også for rigtige damer. Det var den følelse jeg fik genopfrisket.

Nu skal det ikke handle om Japan, men om Kina. Henning Johansen, som er en mand med stor nysgerrighed og mod på tilværelsen, havde besøg på Læsø af Saori Ohno fra Japan. Både hun og nogle studerende fra arkitektskolen i København havde fortalt ham, at man i Kina tækker med strå og tang, eller rettere ålegræs, på samme tag.

Alle der læser tækkebladet ved, at Henning er den person, der har reddet tangtagene og genoptaget tængemetoden i praksis. Det er Ove meget stolt af, da det er ham, der lærte Henning at tække og derefter opfordrede ham til at redde tangtagene. Det må man sige, at han har gjort godt.

Nysgerrigheden trængte sig på og Henning erklærede, at han ville lægge turen om Kina, når vi nu skulle til Japan. Det kunne Ove ikke holde ud: han ville med og Jørgen Kaarup fra Straatagets Kontor syntes, at det lød så interessant, at han var nødt til at følge med. Vi var altså 5 personer, der begav os afsted en uge før tækkemændene skulle mødes i Japan.

PATRON I BAGAGEN

Jeg er nødt til at fortælle om en sjov episode. I hvert fald er den nu, bagefter, sjov. I Henning og Solveigs hus færdes mange mennesker. 5 børn og unge mennesker med hver deres påhæng, gæster og medhjælpere og hvad ved jeg, render ud og ind af deres meget gæstfrie hus. Da Henning, som er vant til at rejse uden den store oppakning, snuppede en taske og pakkede sit tøj, sin tobak, pipe og lightere opdagede han ikke, at tasken også indeholdt en jagtpatron.

Gennem et par security check gik alt godt. Men så kom vi til Kina. Der blev patronen opdaget, Henning blev tilbageholdt og Henning

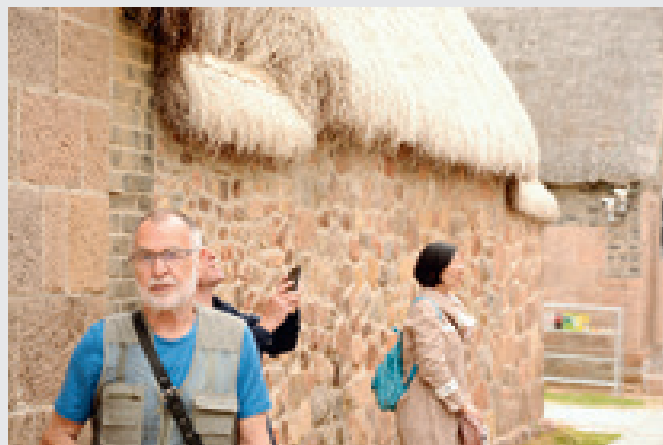
kom i forhør i seks timer. Han blev også kørt fra lufthavnen til en politistation, fortalte han. Lige indtil vi skulle med næste fly, da slap de ham og vi kom frem til Yantai, hvor vi skulle overnatte og der fra videre med tog til Rongcheng, som er hjemstedet for de huse, vi gerne ville se.

UD AT SE PÅ TAGE

Vi havde en guide og en bil med chauffør til vores rådighed. Vi forventede ikke at kunne læse skiltene i Kina, ej heller taler nogle af os kinesisk, så vi havde bedt rejseselskabet om at sørge for dette. Desuden havde bureauet formidlet kontakt til kinesiske tækkemænd, som kunne vise os de pågældende tage.

Området Rongcheng er berømt for netop disse tage og for sine havbrug, hvor der dyrkes og høstes tang til spisebrug samt østers og muslinger m.m. Stedet ligger ud til Det Gule Hav og er et område for den mere velhavende del af befolkningen.

Vi ankom til et fint hotel, men det var vanskeligt at kommunikere, da ingen blandt personalet kunne engelsk. Vi ankom ved aftenstid og ud mod stranden havde hotellet en slag "parasoller", små pavilloner, som netop var lavet med tang og strå. Ove og Henning var i fuld gang med at dissekere dem, for de kunne ikke finde ud af, hvordan de var syet. "Ja, de må jo være gjort fast på en måde", var konklusionen.

Ove Glerup, fhv. formand for Dansk Tækkemandslaug, i Kina.

Der er ikke særlig mange, der kan lægge disse specielle tage, og det kniber med at skaffe ålegræs, så en del af tage og huse forfalder langsomt...

Næste morgen blev vi hentet af vores guide og chauffør plus en herre i pænt jakkesæt. Han kørte foran og viste vej i sin egen bil. Vi kom til en lille by, som gade op og gade ned bestod af huse, der var tækket med strå og ålegræs, nøjagtig samme slags som de tækker med på Læsø.

Der var ny-tækkede huse og nogle som trængte alvorligt til at få nyt tag. Vi kikkede og rørte og spurgte og fik en del at vide af den slags, som man fortæller til turister. Vi blev i hvert fald vidende om, at kommunen betaler en del af reparationerne, og at det gør de netop fordi, det er interessant i turistøjemed – vel også fordi det er et egnspræg, som er værd at bevare. Vi tror nok, at den pæne mand i jakkesættet var kommunalt ansat.

EN ÆGTE TÆKKEMAND

Den næste dag kom der en mand, som lignede en tækkemand, han var i arbejdstøj og det blev vi glade for. Vi havde mange spørgsmål. Vi kørte til en ny landsby og der så vi folk, der var i gang med at reparere og vi fik svar på en masse.

Der er ingen syninger og heller ikke andre ting som skruer og søm, men der er ler. Først bliver der lagt et lag ler, derefter en række tagsten som klemmes fast i leret, derefter igen et lag ler hvor på der bliver lagt et lag strå/ halm. Næste lag er ålegræs, og når det er pænt friseret endnu et lag strå/halm og sådan fortsætter det. Det vil sige at hele vejen op langs vindskenen bliver det sikret/limet med ler. Ingen fastgørelse ellers.

Den tredje dag kørte mændene med til en plads, hvor der blev repareret et tag og Henning fik lov at være med tækkemanden på taget. Efter den dag var de meget optaget, af at de skulle hjem og lave et tag efter kinesisk tradition.

Fjerde dag var vi turister og nogle af os var ude at sejle og se på havbrug. Det var spændende for vi havde jo alle dage set på, hvordan de bredte spisetangen ud på stranden for at tørre den. Kvinderne vendte den lige som man i gamle dage gik med rumpen i vejret og vendte tørv. For os var det ufatteligt, at al den tang bliver spist.

Henning har allerede lavet et forsøg hjemme på Læsø og her følger hans forklaring på teknikken.

TÆKKETEKNIKKEN

Inde på taget er der ikke noget, der binder, ud over at undersiden af taget er pudset med ler. Taget starter i bunden med at være ca. 20 cm. tykt, men ved at lægge mere og mere inderst bliver det allerede en meter oppe ca. 60 cm. tykt og 2 meter oppe er det over en meter tykt. Oppe ved rygningen er det over 150 cm. tykt. Hele vejen op er det skiftevis tagrør/halm og tang, hvert lag tang er på ca. 10 cm. Sammenpresset / knæsat tang.

Selve den yderste tangdel er ca. 40 cm. hele vejen fra top til bund, så det som gør taget tykkere opefter er halm /rør. Det smarte ved at køre hældningen på tangtaget op i ca. 60 grader er, at vandet hurtigere forlader tangen – det er derfor, taget gøres tykkere og tykkere.

Tak for en god og spændende tur. Og tak til Henning for bistand med at udrede og forklare, hvordan de egentlig laver tagene, siger Nanny Glerup, der her ses sammen med sin Ove.

På dette billede af en ruïn, der snart skal rykkes ned, ses tydeligt, hvordan der er tækket lag på lag, med skiftevis halm og ålegræs. Man kan også se noget af det fletværk, ofte af pil, som leret pudses på indvendigt.

Som rygning bruges ler, den skal efterfyldes med nyt ler de første 3 år, så er tangen i toppen mættet med ler og holder rygningen tæt og totalt vindsikker de næste omkring 100 år. Herefter piller man al tangen af plus lidt af stråene i bunden, man genbruger materialerne, de bliver ordnet og friseret. Der suppleres lidt op og på een dag er der så lavet et nyt tag af de genbrugte materialer.

Det smarte modsat Læsøs tangtage er, at der ikke bliver brugt mere end ca. 40 kg tang pr. m², hvor man på Læsøs tage bruge op mod 180 kg. Det betyder at en almindelig konstruktion, som vi bruger til vores stråtage, sagtens kan bære.

Det er også smart at taget er brandsikkert med ler indvendigt og tang udvendigt.

I det område vi besøgte, avler man hvede i stedet for ris og som følge deraf var stråene hvedestrå, som jo er relativt korte. På trods af at man fik halmen ud i en meters tykkelse, formåede man ved øget broning at holde hældningen på stråene, og det 50 år gamle hvedehalm, som vi var med til at pille af og genbruge, fejlede ingen ting – selvfølgelig også fordi tangen har beskyttet halmen mod regn og sol.

Jeg tror, der kan fortælles mere om de kinesiske tangtage. I hvert fald har Henning høstet nogle erfaringer ved at lave en demonstrationsmodel, så han vil gerne fortælle mere. Jeg vil sige, tag selv ud for at se de smukke elegante tage i Rongcheng.

Pludselig var vi midt i optagelser til en amatørfilm om Mao-tiden, så her en flok kvindelige maoister på march.

Mad i munden eller tag over hovedet

Langs kysten ved Rongcheng dyrkes der ufattelig store mængder føde i havet, og det betyder, at der ikke længere kommer ålegræs til tage ind – derfor genbruger kineserne ålegræs, når der lægges nyt tag

TEKST OG FOTO: JØRGEN KAARUP

>

Der sejler konstant både på vej til eller fra de enorme arealer med produktion af tang, skaldyr og meget andet godt fra havet.

>

Den meget bredbladede tang sejles i land, hvorefter den med lastvogn køres til marker, hvor den skal vendes adskillige gange, før den i tør tilstand kan sælges.

Vi sejler og vi sejler. Og vi bliver ved med at sejle. Overalt omkring os dyrkes mad. På havet. Vi ser masser af farmere, havfarmere. Det danske ord landmand kan ikke så godt overføres i denne sammenhæng, for så bliver det jo til vandmand. Lad os kalde det havbrug, men det er ikke kun laks, der opformeres her. Det er tang i mange forskellige udgaver, det er muslinger, østers, snegle, alt hvad der kan vokse og blive til mad, får lov til at vokse i dette kystnære farvand i Det gule Hav.

Det dyreste, der dyrkes, er en uhyre dyr snegl ved navn Abalone. Skallen fra Abalone-sneglen er nemlig det, der bliver til perlemor, som bruges til smykker.

Men bortset fra dét, så er det fødevarer, det handler om. Til Kinas 1,5 milliarder mennesker. Det er for mange nuller til, at det kan fattes. I det genforenede Tyskland bor der knap 83 millioner. Tænk, hvis alle kinesere skulle have 200 gram kød om dagen... Så mange dyr er der bare ikke plads til...

Så, havet udnyttes. Tonsvis af mad hives hver dag op her på kyststrækningen, og havbrugene går adskillige kilometer ud fra kysten. Så – her kommer aldrig mere ålegræs ind! Det er ganske enkelt umuligt for havets græs at passere gennem disse titusinder eller hundredetusinder af net og garn, reb og finurlige indretninger, hvorpå der vokser føde, både animalsk og vegetarisk.

Ikke mindst tang dyrkes her i kolossale mængder. Vi ser den ene pram efter den anden sejle mod land – og mod et stort fragtskib, som sejler høsten til et andet område i Kina.

Oppe på land spredes tangen ud og skal tørres og vendes undervejs. Et slidsomt og langsommeligt arbejde, der varetages af hovedsagelig lidt ældre kvinder. Seje ser de ud. Lønnen er sikkert ikke noget at råbe hurra for.

Bindedag i hyggens tegn

Et enkelt, supergodt program gjorde årets Bindedag til en god tækkemæssig dag, som bød på Aha-oplevelser og erfaringsudveksling

Vi er gode til mange ting i vores lille land. Men hygge er nu engang en af de ting, vi er allerbedst til.

Dette års Bindedag lagde op til, at der skulle hygges. Programmet var simpelt. Ligeså simpelt som jeg tror de fleste tækkemænd kan lide det. Vores vært Keld Pedersen (Jørnand Tække og Tømmerforretning A/S) havde åbnet dørene til sit, synes jeg, ret tjekkede domicil. Jeg ved ikke rigtigt, om der altid er så meget styr på det, eller om Keld havde ryddet op, før vi kom. (Jeg kører forbi og følger op på det, næste gang jeg er i nærheden).

De obligatoriske venlige håndtryk og en kop kaffe, skulle starte dagens tema, som stod i praktikkens tegn. Scenen var sat og solen stod præcis hvor den skulle.

Keld Pedersen viste, hvordan der snøres op til gipsbuen/ellipsen. Der var ret stor begejstring, da den ellers fine illustration fra "Veludført Stråtag" fik en tiltrængt forklaring. Jeg fornemmede en del "Aha-oplevelser".

Fleming Grøfte viste, hvordan overgangen fra sjællandsk vindskede til valm kunne løses.

For at undgå "løftet" på undersiden af tag-skægget ved overgangen mellem vindskede og tagskæg viste Flemming, hvordan opspændet minimeres ved at skære kraftigt ned i vindskede og dækbræt.

VENLIGE DRILLERIER

Dennis Jørgensen mfl. fandt krumnåle, ret-nåle og "Nål og Skytte" frem og havde en vaskægte hyggesession på en svendeprøve. Som de fleste nok kan forestille sig, blev der ikke sparet på de venlige drillerier og gode råd. Sætninger som "det har jeg altid gjort" og "det gjorde jeg også engang", var flittigt i brug.

Der blev snakket lidt om forskellige måder at angribe ovenlysvinduer, men der blev desværre aldrig tækket omkring det sponsorerede vindue fra Fakro.

Arne Klüver var sat til at vise mansardtækning på en lille mockup. Personligt synes jeg, Arne gjorde det med stor overlegenhed, positivt forstået - trods det var nogle år siden, han sidst havde rørt ved en mansardt-konstruktion.

Der var stor bevågenhed, respekt og knap så mange kloge formaninger fra det nys-

gerrige publikum. Jeg synes at Arne, med sin erfaring, tilgik opgaven med respekt og grundighed og et tempo der passede de snakkende tilskuere. Med andre ord, så tror jeg, alle kunne se, at det der mansardtækning ikke er venstrehåndsarbejde.

Forskellige leverandører havde taget opstilling, så der kunne snakkes om og kigges på stiger, tilbehør til stråtag, kalkmaling og trætjære.

Der var mulighed for at sige farvel til Magrethes Petri Godtkjær og hilse på hendes afløser, Jesper Salling Nielsen.

FROKOSTØL OG RØRKAST

Frokost fra grillen og en håndAlbani var den perfekte cocktail forinden dagens selvskrevne begivenhed.

Rørkast.

Først skal man brokke sig lidt. Så varmer man lidt op, ikke mindst mentalt. Så skal man lige grine lidt. Så brokker man sig lidt mere og forsøger at psyke de andre. Hvem starter egentlig? Lidt brok over rørene er en god idé. Nå ja ok. Det er jo bare for sjov... Eller er det?

Længdekastet (synes jeg) er måske den sjoveste disciplin. Alle aldersgrupper og alle handicaps kan deltage, med et godt grin.

Præcisionskast giver, allerede inden det er startet, anledning til en del diskussioner om "hvor høj den skide pind egentlig skal være?" "Skal vi ikke snart have nogle internationale standarder", blev der vist også sagt et par gange. Men det ender jo altid med et godt grin.

- **Christian Madsen** (Jørand Tække og Tømrerforretning A/S) vandt i længdekast med 13,9m
- **Sebastian Van der Meer** (Van Der Meer Alt Muligt) vandt i præcisionskast.

FRISKE UNGE MED KNOLD

Og så ikke et nummer af TÆK uden at nævne nogle friske unge arkitektstuderende.

Jeg var personligt lidt træt af knold i håret og sjove briller efter at have læst om "dem" igennem de sidste mange år.

Men... Anne Beim, professor og medlem af bestyrelsen i Straatagets Kontor, havde medbragt 9 femte års studerende fra Københavns Arkitektskole. De studerende

skulle deltage i Bindedagen, forud for et forløb i deres uddannelse, hvori de gennem 3 måneder skal beskæftige sig med tækning og tagrør.

På den fornævnte svendepøvekonstruktion havde Finn Guld taget opstilling med de nysgerrige studerende. Det var første gang, de havde set, rørt og lugtet til et bundt tagrør. Det samme gælder selvfølgelig tækkemandens værktøj, der som bekendt kan se ud på mange måder.

Der blev gået til opgaven med stor entusiasme og måske en smule ærefrygt.

De studerende skal ikke lære at tække, men de skal røre ved det og fornemme stoflighed, muligheder og begrænsninger.

GAVE TIL TÆKKEFAGET

Jeg snakkede med en del af dem om netop muligheder og begrænsninger, og jeg tror, at netop stråtagets få begrænsninger kan blive deres første benspænd. Man kan rigtigt meget med strå, men man skal kende dets begrænsninger. Det er ikke min opfattelse at arkitekter altid kender til materialernes begrænsninger. De fleste i byggebranchen er stødt på de der helt åndssva-

ge, uladssigkelige idéer, som arkitekter kan komme på.

Men det er præcis det der er deres styrke! Og det er netop de skæve idéer der skal være i fokus her. De her studerende skal bruge godt 3 måneder på at gentænke vores velkendte materiale.

Jeg er slet ikke tvivl om, at der kommer en masse idéer, der ikke kan lade sig gøre. Til gengæld er disse studerende anderledes tænkende end ingeniører, konstruktører og ikke mindst tækkemænd. De er ikke begrænset af materialeviden. De er ikke begrænset af erfaring. De er ikke begrænset af traditioner. Ja det lyder åndsvagt at være begrænset af viden, men helt ærligt, så er de uspolerede, videnbegærlige og innovative. De har så mange spørgsmål, og de vil virkelig gerne lære. Så der skal nok komme gode idéer, som en tækkemand aldrig var kommet på.

At forære dem 3 måneder med strå er en kæmpe gave for tækkefaget, der kommer til at give igen. Der bliver rent faktisk arbejdet på at så en håndfuld frø i arkitekternes bevidsthed. De fleste af den slags frø er mange år om at spire, men jeg venter med spænding.

MIRAKLET I VIBY

Studielandsbyen vandt Danish Wood Award 2018

TEKST OG FOTOS THOMAS MØLVIG – ARKITEKT M.A.A.

I disse år opføres i tusindvis af ungdomsboliger i de store byer. Langt de fleste er blottet for sjæl, og de "smarte" lejligheder er ikke meget andet end stablede æsker med hvide overflader uden stoflighed. Studielandsbyen i Viby ved Aarhus er et flot eksempel på en alternativ løsning med mennesket i centrum.

Studielandsbyen er i princippet en transformation af en firlænget gård fra 1700-tallet. "Søgård" er blevet renoveret fra A-Z og omdannet til mindre boligenheder med tilhørende fællesarealer. Desuden er der opført en række fine træpavilloner, der spiller sammen med de eksisterende bygninger, og tilsammen danner de en smuk komposition med mange fine kvaliteter.

NYT OG GAMMELT SMELTER SAMMEN

Det er vanskeligt med få ord at beskrive hvorfor den nye helhed fungerer så godt. Det bør opleves på stedet, men det har noget at gøre med den naturlighed det nye og gamle smelter sammen. Det har stor betydning at de historiske spor er bevaret i form af skæve vinkler og gode gængse materialer. Det er også en kvalitet at de nye bygninger ikke imiterer fortiden, men underordner sig den gamle gård og supplerer bindingsværkidyllen på deres helt egen måde. De irregulære rum mellem husene danner små gader og tilsammen bliver bebyggelsens huse til en landsby i miniformat.

Der bor ca. 60 studerende i de 56 lejligheder, som hurtigt er blevet udlejet. Fælles for boligerne er at de er rummelige, funktio-

Boligerne i de nye længehuse er superfunktionelle og samtidigt utroligt charmerende. På blot 17 m² er der etableret køkken/bad, stue, arbejdsplads, sovehems, garderobe/depot. Længernes tage er beklædt med pandeplader i alu-zinc, samme type som på den eksisterende gård, uden tagrender og med udhæng beklædt på undersiden med krydsfiner. Døre og vinduer er lavet af fyrretræ, mat lakeret på indersiden og beklædt med rå aluminium på ydersiden.

nelle og har en umiddelbar appel til sanserne. Der er loft til kip og indbyggede hemse, hvilket understøtter stemningen af sommerhus og kunstnerhybel. En skulpturel stallejder forbinder niveauerne, der står i visuel kontakt med hinanden. I den ene længe er indrettet fælleslokaler for hele bebyggelsen.

RENOVERING MED RESPEKT

"Søgaard" fra 1677 var ikke i den bedste stand og renovering af bindingsværk og tagværk har været omfattende. For restaureringsfolket er det hverdag, men for os andre lyder det kompliceret, - som at sætte et hullet træskib i stand. Der er kommet nye fodremme og delvis reparation af underdækker og hovedstolper med iskarrede nye stykker, samt små reparationer på løsholter og overdækker. Alt bindingsværk er afrenset for stenkulstjære og overfladebehandlet med trætjære. Alle tavler er udtaget og etableret på ny og kalket op på ny. Husets tagværk består hovedsageligt af håndhugget fyrretømmer med hanebånd i både fyr og eg. Eksisterende spær er bevaret hvor det har været muligt og ellers udskiftet med nye tagspær i fyrretræ. På gårdens stuehus er der tækket nyt stråtag, hvor der på gårdens lade og avlsbygning er etableret et nyt hårdt tag med pandeplader i alu-zinc. Alle tage er efterisoleret med papiruldsisolering uden dampspærre.

"En rigdom af simple detaljer viser, i så ung en tegnestue, en særlig evne til at mestre hele den arkitektoniske proces, skabe værdi for samfundet og den enkelte investor. Alt på trods af økonomiske og funktionelle begrænsninger."

Citat Anna Maria Indrio fra priskomiteén ved Danish Wood Award 2018.

Gårdens tre længer er alle efterisoleret indvendigt, bygget op som en fritstående forsatsvæg i fyrretræ med papiruldsisolering og overflade i fibergips med maling.

>

Kun en længe blev nytækket og bevarede dermed stråtaget.

Pandeplade-taget er væsentligt billigere, så det er den ene grund til kun at have stråtag på den ene længe.

Den anden er, at arkitekterne bag projektet gerne ville signalere klart, hvad der er nybygget.

DE NYE LÆNGER

Studielandsbyens nye længer er opført som elementhuse i lette træelementer hejst på plads sammen med vinduer og døre. Konstruktionen afstives af toiletkerner i stål, der ligeledes er lavet som præfabrikerede elementer, som støbes sammen med fundamentet på pladsen.

Facaderne er beklædt med varmebehandlet fyrretræ i både skarpskåret tømmer og profilerede beklædningsbrædder. Alt facadebeklædning står uden overfladebehandling, med den hensigt at opnå en naturlig patinerings.

Længernes tage er beklædt med pandeplader i alu-zinc, samme type som på den eksisterende gård, uden tagrender og med udhæng beklædt på undersiden med krydsfiner. Døre og vinduer er lavet af fyrretræ, mat lakeret på indersiden og beklædt med rå aluminium på ydersiden.

ARVEN EFTER UTZON

Konklusionen er at man får lyst til at være studerende igen. Studielandsbyen viser hvordan man giver en tidligere ruin en helt ny funktion, – uden at miste historien og uden at kopiere fortiden.

Forhåbentlig vil projektet inspirere til mange lignende omdannelser af ældre landejendomme i Danmark.

Personligt har jeg en fornemmelse af at de talentfulde unge arkitekter – lenschow & pihlmann – har nærstuderet Jørn Utzons arkitektur, og måske især hans berømte Espansivahuse fra omkring 1970. Der er en djærvhed over de træbeklædte længer med pandeplader på taget og samtidig en elegance i den måde de åbner sig op mod fællesskabet og naturen. I Mols Bjerger har Lenschow & Pihlmann i øvrigt fået opført et fantastisk sommerhus, som i endnu højere grad dyrker lyset og kontakten mellem ude og inde.

FAKTA

- Studielandsbyen består af 56 nye lejligheder for unge under uddannelse
- Projektet blev tildelt Danish Wood Award 2018

Adresse: Damagervej 6 – 10, 8260 Viby J
Bygherre: Studielandsbyen ApS
Arkitekt: lenschow & pihlmann
Ingeniør: LB Consult
Hovedentreprenør: Jytas & Lund Byggefirma
Opført: 2017

BRANDIMPREGNERING

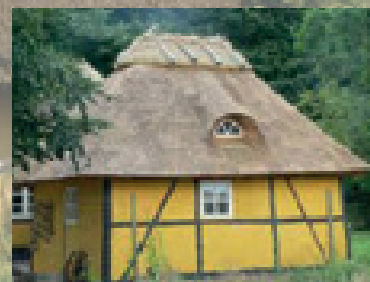
PROBLEMER MED AFSTAND TIL SKEL

Her kan **MAGMA-FIRESTOP**
typisk hjælpe til en dispensation.

Vi har Rigtig meget erfaring med
manglende afstand til skel.

Ring for hjælp. tlf.: 62219600

www.magma-firestop.dk

Kort nyt

Ny bog fra Straatagets Kontor

I samarbejde med firmaet Egen Vinding og Datter og med støtte fra Miljøstyrelsen er en bog på 80 sider nu på gaden og kan købes for 210 kr. inkl. forsendelse og moms

Et hus bygget af naturlige materialer, så det kan ånde og få et optimalt indeklima med det mest klimavenlige materiale på tag og facader, strå. Det er Det Åndbare Hus ved Ringsted.

Bogen beskriver processen bag huset fra idé over byggeri til målinger af, om fugt fra den familie, der har boet i huset i mere end et år, skaber problemer for de bæredygtige byggematerialer. Samtidig er det fortællingen om tækkesmicanthus, den særlige art elefantgræs, dyrket på danske marker til danske stråtage. En afgrøde, der gavner klimaet og kan bruges til at beskytte grundvand imod sprøjtegifte.

Bogen serverer gode argumenter for at bygge bæredygtigt i en tid, hvor klimakrisen kalder på nye, miljørigtige løsninger for byggeriet.

Bestilling:

Skriv til joergen@kaarup.eu

Rabat ved køb af større partier.

Ny kontakt i Dansk Byggeri

Jesper Salling Nielsen har afløst Margrethe Petri Godtkjær som Tækkelaugets indgang til Dansk Byggeri.

Jesper er uddannet som bygningsingeniør og Executive MBA. Han har en lang karriere bag sig, bl.a. som udviklingschef og koncernindkøbschef i NCC Construction Danmark og som bygherrerådgiver.

En af Jespers kernekompetencer er at identificere og analysere muligheder og udfordringer for en virksomhed eller en branche.

Og, måske vigtigt for medlemmer af Tækkelaugets, så er Jesper god til at udarbejde enkle handlingsplaner for, hvem der gør hvad og hvornår, og dermed sikre, at det ikke bliver ved snakken.

Læs i næste udgave af Tæk:

Sepatec brandsikring redder igen en ejendom

43 spritnye huse med stråtag opført i ny ferielandsby i Tyskland

Det skæve tag i Bergen

TEKST OG FOTOS:
FINN GULD, F.M.D. BESTYRELSEN, STRAATAGETS KONTOR

I et boligkvarter med mange flygtninge fra Etiopien har bystyret i Bergen gjort et forsøg på at styrke etiopernes etniske bånd ved at opføre et legehuse med stråtag. Der blev udskrevet en konkurrence til udsmykning af en børnehave. Den blev vundet af Mekdes Weldehanna Shebeta, en etiopisk flygtning og kunstner, som havde været bosat i Norge i 11 år.

Mekdes tegnede en skæv hytte støttet af rafter med rødder i hendes hjemlands hytter. Stråtag er normalt på landet i Etiopien. Det kan man jo ikke sige, at det er i Bergen. Så de hyrede undertegnede til at udføre arbejdet. Jeg læssede bil og trailer med tagrør, stilladser, overdækning samt kone og så drog vi til Norge over Hirtshals med færge direkte til Bergen, med alt betalt.

Vi overnattede i en lånelejlighed med hundrede meter til hytten. Og ja, vi fik brug for overdækningen. Der gik ikke en dag, uden at det regnede og solen så vi ikke meget til. Men vi fik en fantastisk sejltur igennem den norske skærgård og fik oplevet en stærk etiopisk kultur med norsktalende Etiopiere.

To gange blev vi inviteret på etiopiske nationalretter, hvor vi spiste, som de gør i Etiopien, så den blege hånd på billedet er min. Det er Mekdes, der sidder til højre. Og nej, det er ikke kun med fingrene, man bruger et stykke brød – en slags pandekage – til at tage maden med. Det er stærk krydret mad med velsmagende variationer fra en af verdens første kulturer lidt nede af Nilen.

Til slut lidt til rejseguiden. Der findes 3 restauranter i Bergen, der serverer Etiopisk mad. Og ja, du kan godt få udleveret en tallerken, samt kniv og gaffel.

SEPATEC®

Brandsikring til stråtag

EFFEKTIV BRANDSIKRING TIL STRÅTAG

▼ **HØJ SIKKERHED**

Brand udvikler sig
langsommere

▼ **BILLIG FORSIKRING**

Op til 50% rabat på
brandforsikringspræmien

▼ **LAVT AFSTANDSKRAV**

Afstandskrav nedsat
fra 10 til 5 meter

FOR MERE INFO

RING PÅ 8638 7666

ELLER BESØG SEPATEC.DK

ANBEFALET AF DBI
(Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut)

En tidlig start

Paul Wareing fra Heart of England Master Thatchers har sendt disse herlige fotos til det engelske blad, hvorfra Tæk har lånt dem. Det er Pauls 4-årige søn, George, der er vild med at være med far på arbejde. Måske har George en lovende karriere foran sig.

Søn og far

GLIMT FRA GOOD OLD ENGLAND

England og engelsk tækning står de fleste hjerter nær, så Tæk bringer her et par indtryk og en artikel fra vores naboer mod vest, som inden længe forlader det europæiske fællesskab, EU – men bliver i vores internationale organisation ITS...

Der er 800 tækkemænd i England, og de lægger omkring 1 million kvadratmeter tag om året. Omkring halvdelen af arbejdet udføres med halm, den anden halvdel med tagrør.

Langt de fleste tækkede ejendomme i England er fredede, men der opføres også nye huse med stråtag, bl.a. for nylig en stor ejendom med 1.800 kvadratmeter stråtag.

Her er et par dronefotos af nytækning – med den for England så typiske dekorerede rygning, tækket med halm, fastholdt og dekoreret med pile- eller hasselkæppe. Tækket af Heart of England Master Thatchers.

TANKER OM FOR TIDLIG NEDBRYDNING

En af Englands mest erfarne tækkemænd giver sit bud på, hvorfor nogle tagrørs kvalitet er blevet dårligere

AF ROD MILLER

Efter vores årlige generalforsamling og debatten om problemerne med for tidligt nedbrudte tag, kigger jeg tilbage på de seneste 50 år og den ene ting, der har ændret sig i den periode: nemlig hvordan tagrør høstes og behandles forud for levering til tækkemanden.

Tidligere blev tagrør høstet, rensat og derefter lagt i stakke, så rodenden blev gennemluftet. Stakken var 10 – 12 lag høj. De blev lagt, så de skrånede og dermed fungerede det som et stråtag og gav ly for regn.

Herefter blev rørene leveret, og under transporten lå de som enkeltbundter, læsset med håndkraft med omkring 4.000 bundter på en lastvogn. Når de blev læsset af, blev de igen stakket, så de kunne få luft og var beskyttet mod regn.

Jeg udførte selv en del arbejde for tækkemanden Harold Salkilow fra Norfolk, som boede i Rickmansworth. Nogle af hans stakke med tagrør var 1 – 3 år gamle. Når de skulle bruges, var de så tørre, at de raslede, når vi tækkede, og de var hårde i rodenden, også for hænderne.

HOLDER MINDST 40 ÅR

Jeg forstår godt, at vi nu skal takke løsere, stramme mindre hårdt – men med de korte, fine rør fra Norfolk er det ikke muligt. Hvis man ser billederne i den gamle bog om vores håndværk, Thatcher's Craft, så vil man se, at rørene er meget fine, og de lægges og fastgøres meget stramt. Disse tage holder mindst 40 år. Hvis svaret på problemet med for tidlig nedbrydning er at takke løsere, skulle det måske være med rør på tykkelse med et hundeben...

Vi ser nu, at tagrør leveres i sammenpressede bundter med 70-100 stk. i hver. Dette udelukker naturlig udtørring og resulterer i højere fugtindhold i materialet. Jeg forstår godt, at det er lettere og billigere at gøre det på nutidens måde.

Problemet er det samme med halm til tækning.

Efter min mening er hovedproblemet fugtindhold, uanset hvilket naturmateriale, vi taler om – tagrør, halm, træ, læder osv. F.eks. eg: for hver tommes ekstra tykkelse tager det et år at tørre ud, så tre tommer tyk egeplanke tager tre år om at tørre ordentligt. Og, hvis det ikke tørres ordentligt, så kommer det til at vride eller slå sig.

FANTASTISK FUGLETÅRN

Nyd lige dette flotte stykke håndværk med stråtag: fugleelskere kan nu se på fugle fra en bygning, der falder fuldstændig i med den natur, "fugletårnet" er placeret midt i...

FOTOS: KAJA EFFTING

BILLEDER VENLIGT STILLET TIL RÅDIGHED AF ARKITEKTERNE BAG PROJEKTET,
RO&AD ARCHITECTEN, BERGEN OP ZOOM & RAU ARCHITECTEN, AMSTERDAM

Ved Stellendam tæt ved kysten nær Rotterdam i Holland kan dette prægtige bygningsværk nu ses. Det blev færdigt i marts i år og er tækket af Elg Rietdekkers, Schoonebeek.

Der er ikke så meget mere at sige, andet end at billederne bedre end ord fortæller, hvad arkitektur i samarbejde med dygtige håndværkere kan præstere.

BÆREDYGTIGT

byggeri med naturens egne materialer

Dansk Byggeris direktør har været en tur på Læsø og mødt øens ildsjæle ud i ålegræs – det er der kommet denne artikel ud af...

TEKST OG FOTOS:

MICHAEL H. NIELSEN, DIREKTØR I DANSK BYGGERI

Gennem mit mangeårige arbejde i Dansk Byggeri har jeg fået det privilegium at møde rigtig mange og dedikerede byggefolk. Men også den daglige opgave, at følge byggeriets udvikling, afkode trends samt arbejde for, at byggeriet hele tiden leverer svar på centrale samfundsudfordringer. Og tækkefaget er ingen undtagelse.

Jeg har gennem årene fulgt og gerne hjulpet branchen, der hvor jeg kunne. Med at skabe en attraktiv uddannelse, med at få bygningsreglementet justeret, så det ikke står i vejen for anvendelse af naturens eget tagmateriale, og når det gælder afklaring af brandkrav, for nu bare at nævne et par af samarbejdsfladerne.

Og via mit job løb jeg ind i tækkemand Henning Johansen fra Læsø, der inviterede mig til at komme forbi for at se på arbejdet med at anvende ålegræs som tækkemateriale. "Kom forbi"! Jo tak, men Læsø, det er jo ikke lige et sted man hver dag kommer forbi!

Nogen tid senere løb jeg ind i, Kirsten Lyng, der viste sig at være Henning Johansens bonusdatter. Her blev min nysgerrighed i forhold til anvendelse af ålegræs som byggemateriale igen skærpet. Kirsten præsenterede i et udviklingspanel for bæredygtige byggematerialer, som jeg er så heldig at være en del af, et nyt isoleringsmateriale lavet af ålegræs. Det sker i iværksætter virksomheden Zostera. Naturens materiale som råstof til byggematerialer, det er jo højaktuelt og en del af svaret på bæredygtigt byggeri og cirkulær økonomi. Dagsordener som Dansk Byggeri er dybt involveret i at konkretisere, både nationalt og i forhold til EUs arbejde for grøn omstilling.

Så jeg måtte afsted for at møde de to "ålegræs ildsjæle". Det blev til en meget spændende tur til Læsø og til denne reportage.

TANG GENNEM GENERATIONER

På Læsø tækker de tage med tang – de meget karakteristiske tanghuse. Det har de gjort i mere end 300 år. Og den lokale tækkemand, Henning Johansen, er en af ildsjælene, der holder det gamle håndværk og traditionen i hævd.

Tængning, som det kaldes, når den rensede og tørrede ålegræs flettes ind i tagkonstruktionen. I det der ender med at blive en meter tyk tagkonstruktion med et særligt gråt look prydet med vilde blomster og vækster.

Michael H. Nielsen og Henning Johansen ved den meget fotogene Museumsgården. Denne 4-længede gård, ejet af Læsø Museum, har fået dele af sit tangtag fornyet.

Ålegræsset vrides sammen i de såkaldte vaskere, der flettes ind i de nederste tre lægter på taget. Her dannes en vold, hvorpå der oplægges et meter tykt lag ålegræs. **Kirsten Lyngbe** med et par vareprøver, isoleringsmætter lavet af ålegræs

Tangen, der anvendes, er ålegræs. Det høstes på Bogø og Møn, da ålegræsbestanden stort set er forsvundet i farvandene omkring Læsø for små 100 år siden på grund af et svampeangreb.

Ålegræsset høstes fra strandbredden, når græsset flyder i land om efteråret og ved kraftig vind og oprørt hav. Lokale landmænd høster ålegræsset, mens det er helt grønt og frisk. Ålegræsset lægges til tørre på markerne, hvor det vendes og renses, før det presses i store baller, som det kendes fra halmballer.

Ålegræsset fragtes derefter til Læsø. Her opbevares det i "tangbanken" til det skal bruges ved restaurering af de gamle tanggårde, som får nyt liv og nyt ydre takket være fondsdonationer og penge fra Slots- og Kulturstyrelsen, i alt små 50 millioner kr.

HÅNDVÆRKET VAR NÆSTEN FORSVUNDET

At tænke et tangtag er et gammelt håndværk, der nærmest var gået i glemmebogen i forbindelse med at ålegræsset forsvandt fra farvandene omkring Læsø. Men takket være den lokale tækkemand, Henning Johansen, er håndværket og teknikken genoplivet. Det skete via filmstudier i forbindelse med at en tanggård tilbage i 1950'erne blev flyttet til Frilandsmuseet i Lyngby. Tre kvinder fra Læsø stod for at genopbygge tangtaget på Frilandsmuseet. Og på Læsø var det også oprindeligt kvinderne, der stod for at tænke tangtagene, mens mændene var til søs.

I dag benyttes maskiner til at vride tangen sammen i de såkaldte vaskere, der flettes ind i de nederste tre lægter på taget, hvorved der dannes en vold omkring hele huset. Oven på volden lægges den tørrede ålegræs i meter tykke lag, der trædes sammen og med tiden bliver til en fast konstruktion. Ålegræsset er på grund af sit saltindhold imprægneret, så det holder meget længe og samtidig kan det ikke brænde.

EN STÆRK FORTÆLLING

Tanghusene på Læsø, og hele engagementet i forhold til at bevare den særlige bygningskultur, er blevet til en vigtig del af fortællingen om Læsø. Der er fokus på at formidle historien om tangtagene, og

de renoveringsprojekter, der gennemføres, indgår som en del af turistformidlingen. Tangtagene er sammen med saltsydning blevet en del af Læsøs varemærke. Historiefortællingen benyttes professionelt til at skabe opmærksomhed om den spændende ø højt oppe i Kattegat. Men det er samtidig historien om anvendelsen af naturens egne materialer, om bæredygtigt byggeri og cirkulær økonomi længe før det var et kendt begreb.

FAKTABOKS

Restaurering af tangtagene på Læsø blev påbegyndt i 2012 med støtte fra A. P. Møller Fonden, Augustinus Fonden, Realdania og med midler fra Slots- og Kulturstyrelsen. Projektet der foreløbig løber frem til 2022 koordineres og ledes af Læsø kommune i samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsen og fondene.

ÅLEGRÆS SOM BYGEMATERIALE

Æblet falder ikke langt fra stammen, er der et gammelt mundhæld der siger. Og det kan man med rette bruge, når det gælder Kirsten Lyngbe, der er tækkemand Henning Johannsens bonusdatter.

Kirsten Lyngbe har med samme engagement som sin far, kastet sig ud i ålegræssets mange muligheder og naturgivne egenskaber. Sammen med Gunnar Agerskov Madsen, en studiekammerat fra ingeniørstudiet Bæredygtigt Design, har hun etableret iværksætter virksomheden Zostera, der arbejder på at lave akustik- og isoleringsmætter samt mønninger ud af ålegræs. Det er ålegræssets naturgivne egenskaber, der udnyttes til nye byggematerialer. I samarbejde med virksomheden Advance Nonwoven, produceres isoleringsmætter og tangmønninger, der begge er Cradle to Cradle certificerede.

Lad os forsikre dit hus!

50% RABAT

på brandpræmien, når du
brandsikrer dit stråtag med

SEPATEC.

Få en uforpligtende forsikringsgennemgang!

Ring til os på tlf. 43 71 17 77

Eller find din lokale forsikringsrådgiver
på www.garfors.dk

FORSIKRINGER TIL PRIVAT & ERHVERV
KUNDEEJET SIDEN 1908

Struergade 24 • 2630 Taastrup • Tlf. 43711777
gaf@garfors.dk • www.garfors.dk

**GARTNERNES
FORSIKRING**

Foreningen Straatag undersøger slimede tage

Foreningen for ejere af stråttækte ejendomme er i gang med at kortlægge problemtage og advarer mod fuskere blandt tækkemænd

TEKST: JØRGEN KAARUP

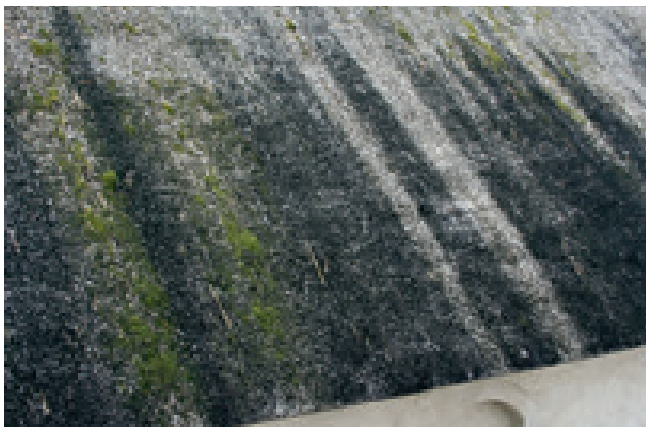
Mange tækkemænd læser ikke stråttagsforeningens blad, som gennem et par udgaver har haft artikler med stor relevans for branchen. Derfor har Tæk samlet disse artikler her på siderne og spurgt foreningens formand, Torben Lindegaard, hvorfor de nu beder medlemmerne svare på en række spørgsmål om deres stråttage.

”Vi blev kimet ned, da den våde vinter 2017-2018 medførte mange tage med det grønne, slimede lag, som de fleste finder stærkt bekymrende. Vi troede, problemet var tiltagende, vi forsøgte at vejlede så godt vi kunne – og så viste det sig, at vejret tilsyneladende løste problemet, altså de meget tørre perioder, vi har haft de seneste to sommerhalvår”, siger Torben Lindegaard og fortsætter:

”Vi satte herefter denne undersøgelse i gang, og så er vi spændte på, hvad der sker, hvis vi igen får en våd vinterperiode. Indtil videre er der ingen konklusion, men når vi næste forår afslutter undersøgelsen vil vi henvende os til Tækkelaugene, så vi i samarbejde kan få fastslået, hvilke bekæmpelsesmetoder, der er bedst”.

Også gule pletter i stråttage er et problem, Foreningen Straatag har set på, men de fleste af dem er forsvundet med tiden. Og endelig har foreningen også været involveret i sager med mindre dygtige tækkemænd, såkaldte ”fuskere”, som Torben Lindegaard kalder dem.

”Vi har set en del eksempler på platuglearbejde, ofte udført af firmaer hjemmehørende i Østeuropa, hvor folk har ladet sig friste af urealistisk lave priser. Også danske firmaer beskæftiger østeuropæere, men så er det normalt en anden sag, fordi der er en dansk mester. Men vores råd generelt er: Brug lokale håndværkere.”

De mørkeste partier på Tryggelev Præstegård så ud til at være ved at smuldre væk efter få år.

Snarere opbakning end kritik

Foreningen Straatags formand fortæller her om formålet med arbejdet

TEKST: TORBEN LINDEGAARD JENSEN

Foreningen Straatag blev under betydelig opmærksomhed stiftet for knap 25 år siden som en fynsk forening, hvis formål var at bedre vilkårene for de stråttækte fynske bindingsværksgårde. Foreningen udviklede sig til en landsdækkende forening med et bredere sigte og har p.t. et medlemstal på omkring 800. Vi har været, og er fortsat, til gavn og glæde for de mange stråttageejere og dermed også for tækkemændene. De har helt konkret nydt godt af de mange tilfælde, hvor foreningen har hjulpet ejere af bevaringsværdige stråttækte bygninger med at få både offentlige tilskud og tilskud fra private fonde til at forny stråttage eller genetablere stråttage på huse, som i en længere periode har haft fast tag.

Vi har i foreningen mange tækkemænd som medlemmer, men desværre er der fortsat alt for mange tækkemænd, der betragter foreningen med nogen skepsis og mest opfatter foreningen som en kritisk forbrugerorganisation, som er på nakken af tækkemændene. Det er vi ikke, og indlægget om sjuks og uduelighed er også snarere en opbakning end en kritik af branchen. Branchen kan vel kun være tilfreds med at få ryddet op, hvis der er pirater i branchen, som ødelægger dens ry.

Lige så selvfølgelig bør det være, at stråttagejernes ve og vel ligger os stærkt på sinde. Det er ikke nogen let sag at være ejer af en stråttækt ejendom i dag med udfordringer som skyhøje forsikringspræmier, nærmest ”ikke eksisterende” lånemuligheder, udfasning af oliefyr og alle de øvrige problemer, som typisk følger med at bo i landdistrikterne.

På den baggrund er der ikke noget at sige til, at en del ejere af de typisk lidt større stråttækte ejendomme forsøger at spare nogle penge ved at foretage de mest nødtørftige reparationer selv som f.eks. at stoppe nogle huller i forbindelse med mindre stormskader eller ordne en rygning. Efter min bedste overbevisning går der ikke noget fra tækkemændene her, da disse, måske ikke perfekt udførte småreparationer, i mange tilfælde netop forhindrer, at et uopretteligt forfald sætter ind, og tækkemanden får så senere en større opgave. I øvrigt var det jo også på denne måde stråttageejere langt op i 1950'erne generelt løste de mest påtrængende problemer.

Vi har fra medlemmer fået forslag om, at foreningen burde påtage sig at være koordinator for et ”medlemsnetværk”, igennem hvilket medlemmer kunne lære af hinanden, sammen købe/låne værktøj og tækkematerialer m.v.

Det finder vi er en god ide, som vi vil tage op med forslagsstillerne og i øvrigt bakke op om.

Sjuskeri, uduelighed – eller?

Dårligt udført arbejde med for lave priser bør man som stråtagsejer holde sig fra, skriver Foreningen Straatags formand

TEKST: TORBEN LINDEGAARD JENSEN

Når noget ser for godt ud til at være sandt, er der normalt også god grund til at være mistænksom. Selvfølgelig er der ingen regler uden undtagelser, men når prisen på en kvm. stråtag kommer ned på omkring 500 kroner plus moms, skal der godt nok knokles, for at der bliver et anstændigt dækningsbidrag til tækkefirmaet. Eller også er timelønnen til manden på taget uanstændig lav.

Det sidste kan man jo naturligvis som bygherre vælge at være ligeglad med, og lave priser og lønninger er ikke altid lig med dårligt arbejde. Jeg har da ikke så sjældent set fint arbejde lavet af udenlandske tækkere, og ind i mellem også dårligt arbejde lavet af danske. Statistik lyver aldrig, siger man, og for mig er det påfaldende ofte, at udenlandske tækkere har stået for dårligt stråtagsarbejde.

Det er også påfaldende, at mange husejere er så overfladiske ved indgåelse af aftaler om tækkearbejder. Meget typisk bliver der indhentet 2 – 3 tilbud, og husejeren vælger det billigste! En hel anden grundighed udfoldes, hvis husejeren i stedet skal ud at købe ny bil. Så bliver der brugt flere weekender på at prøve køre, undersøge og ”sparke dæk” inden beslutningen træffes.

KLAMPHUGGERI..!

Jeg er p.t. bekendt med flere grelle eksempler på, hvad det kan føre til at vælge de billigste løsninger. De viste fotos underbygger mine påstande om ”klamphuggeri” af værste skuffe, og det er både med hensyn til traditionelt tække- og tømrerarbejde og ikke mindst i henseende til sepatec-brandsikringen. I det viste eksempel burde der ikke kunne udstedes certifikat, dertil er der alt for mange fejl. Min fornemmelse siger mig, at her er der både tale om dårlig moral – og faglig inkompetence.

Mit budskab er her, at husejer/bygherre skal sætte sig bedre ind i sagerne. Det kan man bl.a. gøre ved at nærlæse ”Veludført stråtag”, som nemt kan googles, og dernæst gøre sig den ulejlighed at gennemlæse den kontrakt, som tækkefirmaet forelægger forinden aftalens formelle indgåelse. Sidst – og ikke mindst – bør man bede den/de tilbudsgivende tækkefirmaer om referencer, så man

De mørke, nærmest sorte striber forsvandt ikke i de ualmindelig tørre somre. Torben Lindegaard efterlyser en forklaring.

har mulighed for at undersøge, hvad de tidligere har udført af tækkeentrepriser.

I tækkebranchen understreger man gang på gang, at tagrør er et naturmateriale, hvorfor tækkemanden meget vanskeligt kan gøres ansvarlig for tagrørens beskaffenhed. Der findes blandt meget andet svampesporer i luften overalt og skyggegivende træer, nærliggende svinefarme og meget andet kan influere på tagets levetid. Dette skal så holdes op imod det forhold, at tækkefirmaet ifølge ”Veludført stråtag” klart hæfter for, at kvaliteten af de anvendte tækkematerialer er i orden. Det er et meget vanskeligt område, hvor bevisførelsen fra begge parter er på gyngende grund, og mit råd til husejeren vil derfor være at udføre en systematisk fotodokumentation af, hvordan taget udvikler sig de første 5 – 10 år, som er den periode, hvor de meget atypiske – men for husejeren ubehagelige – oplevelser kan forekomme.

ÆNGSTELIGE EJERE

Denne problemstilling er på det seneste blevet ”trukket op” i forbindelse med tæknningen af den middelalderlige kirkelade ved Tryggelev Præstegård på Sydlangeland, som blev nytækket for nogle få år siden. Tæknningen ser tilsyneladende ud til at være udført perfekt, men der viste sig hurtigt nogle mørke, nærmest sorte striber/partier sig i tagfladen. Da jeg første gang så det, var det mine forventninger, at det blot var et udtryk for den biologiske variation, som der næsten altid findes i tækkematerialet, og at det ville forsvinde i løbet af et par år. Så kom der

så et par ualmindelig varme og tørre år, og jeg tog fotos i august 2018 og igen i juli i år. Til min overraskelse var der ingen forbedring sket. Tværtimod!

Jeg nærstuderede i den forbindelse de mørke partier i tagfladen, og disse forekom at være ved at smuldre væk. Det overraskede mig, og for mig giver aftegningerne i taget ikke umiddelbart nogen mening. Tagfladerne er fuldt eksponerede for vejr og vind. Ingen store træer, ingen skygge og ingen svinefarme i nærheden!

Dette sidste eksempel synes hverken at kunne henføres til sjuskeri eller uduelighed, men hvad er da forklaringen på miseren?

Ganske få dage efter min tur til Langeland besøgte jeg en stråttækt ejendom i Øster Hæsing på Sydfyn for at hjælpe med at vurdere, hvor lang restlevetid det eksisterende stråtag havde. Det var sidst tækket helt tilbage i 1985. Det så lidt brugt ud, men slidlaget var endnu ikke borte – og havde vel 5-6 års levetid endnu.

Andetsteds i bladet er der omtale af den forestående stråtagsundersøgelse, som vi håber vil være med til at kaste lidt lys over de mange spørgsmål, vi i det daglige modtager fra usikre og ængstelige stråtagsejere.

Lad os håbe, at vi snart vil kunne få lidt flere facts på bordet og også gerne gøre stråtags-ejerne mere trygge.

PAS PÅ FUSKERNE!

Om brodne kar i tækkebranchen og hvordan man undgår dem

TEKST: TORBEN LINDEGAARD JENSEN

Vi får meget jævnligt henvendelser fra nye stråtagsejere, der står foran at skulle iværksætte det allerførste tækkearbejde på deres hus, og et af de første spørgsmål vi møder er typisk: Hvilket tækkefirma skal vi vælge?

Det er et spørgsmål, som vi ret forsigtige med at svare for direkte på. Normalt starter vi med at spørge ind til, om husejeren ved, hvem der sidst har tækket på huset, og specielt hvis det er en lokal tække-mand, anbefaler vi at starte med vedkommende. I øvrigt råder vi til at bruge lokale tækkere, da man jo skal huske, at der igennem stråtagets levetid vil være behov for nye mønninger, reparation af skotrender og måske stormskader, der skal udbedres. At handle lokalt skaber normalt tillid imellem håndværker og kunde, og hvis man pludselig får et problem, kan man regne med at tækkemanden er fleksibel og loyal.

Men ellers anbefaler vi at kontakte et par stykker med en vis tilknytning til lokalområdet, tage en snak med dem og bede om at få nogle referencer til nogle af de projekter, som de har udført. Vi plejer også at pointere, at vi anser det som en klar fordel, at et tækkefirma er medlem af BYG, men vi husker også at betone, at der findes mange dygtige og hæderlige tækkemænd, som ikke er medlem af en organisation, og deres arbejde er normalt fuldt på højde med det, som de større og organiserede tækkemænd præsterer.

Man kan lave nok så mange forundersøgelser og alligevel ende med at få problemer. Når der for alvor er tryk på i tækkebranchen, kan det forekomme at dygtige og velrenommerede tækkefirmaer er uheldig at få nogle dårlige folk ind, og hvis mester ikke selv arbejder med på projektet, kan der undertiden opstå problemer. Sådanne problemer løses normalt, og her går det som regel bedst, når der er tale om lidt større tækkefirmaer – og værst, når der er tale om udenlandske tækkefirmaer, selvom vi anstændigvis også må nævne, at der er udenlandske firmaer, som præsterer godt og billigt arbejde.

Der er som bekendt også i alle brancher nogle "brodne kar", der slet ikke behersker faget og måske også har en flosset moral. Disse typer virker ikke sjældent charmerende og særdeles overbevisende, og hvis de er forholdsvis nystartede, tager det sin tid, før dårligdommene afsløres. Især hvis en husejer ikke selv følger lidt med i processen, kan der gå flere år, før det dårlige arbejde afsløres.

FEJL OG MANGLER STÅR I KØ

Vi er bekendt med et sådant tilfælde, hvor ejeren af en bevaringsværdig ejendom netop har fået tækket et lille fritliggende udhus. Heldigvis blev ejeren opmærksom på flere gravende fejl, før han havde betalt slutregningen, og det gav naturligvis en mulighed for at begrænse skaden.

Sagen endte ikke i en syns- og skønsforretning, men med et forlig efter en forudgående faglig gennemgang, hvorunder en række fejl og mangler blev afsløret. Blandt disse kan nævnes:

- Udførelsen af afslutningen imod kip var ikke sket ved ombukning og fastgørelse på den modsatte side, men ved afklipping.
- Tagtykkelsen svinger imellem 33 og 43 cm og er efter branchens opfattelse tækket alt for tykt sammenholdt med længden af de anvendte rør.
- Tagfoden er lavet med alt for lille opspænd og tagskægget for tyndt til det tykke tag.
- Rygningen er ikke lige høj på begge sider af skorstenspipen.
- Opretning af spær er ikke sket på trods af at dette indgik i aftalen. Nogle spær er meget spinkle og burde have været skiftede eller forstærkede. Der mangler diagonalafstivning.
- Der er lavet lægtesamling over samme spær 4 gange. Dette er ikke tilladt.
- Vandbrædder ikke af lærk, som det var forudsat i aftalen.
- Buler i tagfladen skal klappes væk eller alternativt klippes af.
- Brandsikringen med Sepatec er ikke sket efter forskrifterne og der kan ikke udstedes certifikat.
- Det nye tag er meget uens i tagskægget, der vrider med skiftende syn af forkant og bagkant.

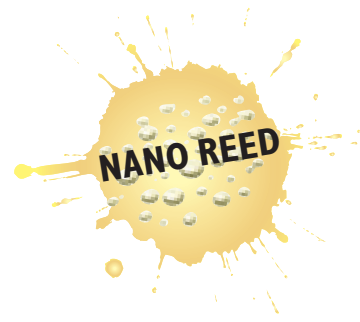
Ejeren valgte at acceptere en dekort, som ganske vist ikke modsvarer de reelle udgifter til udbedring af fejl og mangler.

Den slags situationer udvikler sig desværre oftest til en langvarig og ondartet strid imellem parterne og bliver let til en psykisk belastning. Udsigten til opslidende retssag gør derfor fristende at acceptere et forlig.

Sådanne sager kan man aldrig gardere sig helt imod, men ved lidt forarbejde kan man helt sikkert undgå mange af den slags problemer.

Reethandel

E. Prosman b.v.

Prosman Reed + Windows
P.O. Box 3079
NL - 2800 CD Gouda - The Netherlands
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Warehouse Germany:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (*near Hamburg*)

Prosman Reet + Fenster
Postfach 3079
NL - 2800 CD Gouda - Holland
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Lager Deutschland:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (*Nähe Hamburg*)

We have weekly arrivals of containers with reed from China in Hamburg for possible delivery to Denmark.

Direct deliveries or deliveries with our truck with crane of:

- Reed from Hungary, Rumania, Ukraine, Austria, Turkey and China.
- Wire, heather, sheets, windows, copper & galvanised chicken wire, tools, copper or ceramic ridge tiles etc.

Wir haben wöchentliche Ankunft von Container mit China Reet in Hamburg für eventuelle Lieferung nach Dänemark.

Direktlieferung oder Lieferung mit unserem Kran-LKW:

- Reet von Ungarn, Rumänien, Ukraine, Österreich, Türkei und China.
- Draht, Heide, Planen, Gaubenfenster, Kupfer und Verzinktem Masschendraht, Werkzeug, Kupfer oder Ton Firstziegel usw.

Med venlige hilsner,
Fam. Prosman

**FIND
DIN NYE
LÆRLING
HER**

PRAKTIKPLADSEN.DK

Et naturligt produkt
**TØRRET
ÅLEGRÆS**

sælges til rygninger og isolering

Leveres i rundballer eller
på bestilling i småballer

**IB UNGERMAND
JENS WEDELE**

**61386724
40723506**

MEER RØR IMPORT IVS

VI LEVERER KINESISKE RØR AF
ALLERBEDSTE KVALITET,
TÆKKESKRUER, JERN, TRÅDVÆV,
KOBBERSTANG, KOBBERTRÅDVÆV
OG KOBBERULD.

**ALT HVAD DER HAR MED
STRÅTAG AT GØRE**

Afsender: Straatagets Kontor, Store Torv 9, 8000 Aarhus C

*Dette nummer har tema om
en helt speciel form for tækning i Kina.*

tæk

3 • 2019
STRAATAGETS KONTOR

HUSK

at det årlige seminar
i Hadsten holdes
24.-25. januar 2020